

Мамчій Олексій Іванович,
завідувач відділення первинної
професійної підготовки, спеціалізації
та підвищення кваліфікації
навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення
кваліфікації Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЩОДО УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КОМІСІЇ

Громадянське суспільство, як недержавна інституція та система громадських організацій, має можливість забезпечувати самоорганізацію та розвиток населення, представляти волю та інтереси громадян, що є запорукою формування та розвитку сучасної правової держави.

Згідно Конституції України, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку – є основними та пріоритетними завданнями Національної поліції як центрального органу виконавчої влади України. Така концепція закріплена у Законі України «Про Національну поліцію» та знаходить своє відображення в основних принципах діяльності поліції, таких як: законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність [2].

Взаємодія з населенням на засадах партнерства передбачає здійснення діяльності поліції в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [2].

Принцип відкритості та прозорості передбачає постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, забезпечення доступу до публічної інформації, володільцем якої вона є, обов'язкове громадське обговорення проектів нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини тощо.

Слід зазначити, що на законодавчому рівні затверджено порядок здійснення громадського контролю діяльності поліції, так у розділі VIII Закону

України «Про Національну поліцію» закріплені такі складові контролю як звіт про поліцейську діяльність, прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції, взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування, спільні проекти з громадськістю, залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських.

Окремої уваги заслуговує безпосередня участь громадськості у формуванні та реалізації кадрової політики в системі Національної поліції. Так, статтею 51 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено створення постійних поліцейських комісій для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції. Законодавець розділяє дві категорії таких комісій: поліцейська комісія апарату центрального органу управління поліції та поліцейська комісія територіального органу поліції.

Порядок діяльності поліцейських комісій затверджений наказом МВС України від 25.12.2015 № 1631 та передбачає основні завдання, персональний склад і строк повноважень поліцейських комісій, повноваження голови, секретаря та членів поліцейської комісії, організацію роботи та забезпечення діяльності поліцейських комісій [3].

Важливим є той факт, що у складі кожної з поліцейських комісій чітко передбачена кількість осіб-членів комісії: п'ять осіб, два з яких – виключно представники громадськості. Відмінністю членства в центральній поліцейській комісії від поліцейських комісій територіальних органів поліції є те, що представники громадськості, що можуть входити до складу центральної поліцейської комісії, повинні бути рекомендовані Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет, в той час як представники громадськості, що претендують на членство в поліцейських комісіях територіальних органів повинні бути обрані відповідною обласною радою, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Київською міською радою, Севастопольською міською радою з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет [3].

Необхідно також звернути увагу, що до членства у складі поліцейської комісії представників, які визначаються Міністром внутрішніх справ, можуть бути допущені претенденти з числа працівників МВС, а також з числа народних депутатів України, представників громадських, правозахисних організацій, проектів міжнародної технічної допомоги, громадськості та засобів масової інформації і єдиним винятком, закріпленим на законодавчому рівні, є те, що вказані претенденти не можуть бути з числа поліцейських [3]. Тобто від двох до трьох представників комісії в ідеальному варіанті є члени громадськості.

В той же час, відповідно до результатів дослідження Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів та Центру політико-правових реформ кількість утворених комісій фактично в десятки разів менше, ніж цього вимагає Закон, внаслідок чого територіальні громади втрачають можливість впливати на кадрову політику Національної поліції [4]. Також у звіті за результатами досліджень зазначені дані щодо фактичної кількості громадськості у складі поліцейських комісій, що становить 40% від загальної кількості членів поліцейських комісій. Слушно зауважено, що модель та механізми участі громадськості у контролі за діяльністю поліції, зокрема поліцейських комісіях, потребує глибокого вивчення та переосмислення. Наразі, окрім участі громадськості у поліцейських комісіях, врегульоване питання утворення дисциплінарних комісій, до роботи яких також залучається громадськість. Таким чином громадяни можуть брати участь у вирішенні кадрових, дисциплінарних питань, а не тільки у консультаційних органах, як це було раніше. Саме тому обсяг повноважень, порядок формування та ліквідації, контролю за діяльністю комісій, рад тощо – має бути важливий та такий, що сприятиме дотриманню прав людини в діяльності поліції [4].

Виходячи з викладеного, можемо зазначити, що за своєю суттю участь громадськості у діяльності поліцейських комісій є складовою громадського контролю за діяльністю поліції, громадськість відіграє важливу роль під час ухвалення рішень щодо кадрових питань у поліції, а діяльність поліцейських комісій робить цей процес більш прозорим та підконтрольним для суспільства, що є суттєвим кроком у реформуванні системи органів правопорядку, зокрема, Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення: 05.05.2021).
2. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (Дата звернення: 05.05.2021).
3. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських. Наказ МВС України від 25.12.2015 №1631 (URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-16>). (Дата звернення: 05.05.2021).
4. Поліцейські комісії в Україні : звіт за результатами дослідження. Олександр Банчук, Євген Крапивін, Борис Малишев. К.: Софія-А, 2018 р. 192 с.